

Художньо-естетичні інновації мистецької освіти в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії

Реброва Олена Євгенівна¹

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: helen.music56@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7549-6811>

Researcher ID S-6827-2018

У статті обґрунтовано зумовленість якості освіти інноваціям, які виникають у наслідок змін у соціокультурному просторі та реформуванні освітньої галузі, що актуалізує її прогностичний та інноваційний характер.

Мета статті – висвітлення результатів наукового дослідження з проблем художньо-естетичних інновацій мистецької освіти та формування художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії.

Представлено хід та результати комплексного дослідження, яке проводилося в межах міжкафедральної наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти». Застосовано теоретичні та емпіричні методи, узагальнення аналізу педагогічного досвіду та результатів експериментальних досліджень.

Пропоновано класифікацію художньо-естетичних інновацій в мистецькій освіті. Пояснюється сутність художньо-естетичних інновацій; визначено сутність і структура художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії. Відповідно до компонентів здатності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії до художньо-естетичних інновацій розроблено критерії і показники оцінювання.

Комплексний характер наукової теми дозволив залучити до розв'язання поставлених завдань низку дисертаційних досліджень, у межах яких перевірялися окремі позиції системи та сформованість актуальних для художньо-інноваційної компетентності якостей, знань, умінь та досвіду. Узагальнення результатів дослідження дозволило встановити відповідність його організаційно-методичної та змістової складників актуальним кластерам Рамки кваліфікації: знання, уміння, комунікації, автономність та відповідальність.

Отримані результати підтверджуються експериментально та результатами творчих досягнень студентів і аспірантів.

Ключові слова: якість освіти, художньо-естетичні інновації, майбутні учителі музичного мистецтва та хореографії, художньо-інноваційна компетентність.

Вступ. Реформування освітньої галузі вплинуло на проблему підготовки майбутніх учителів, зокрема музичного мистецтва і хореографії. Якщо розглядати реформи освіти, то слід вказати на їх відповідність інноваційним технологіям. Але наявність інновацій не завжди гарантує підвищення якості освіти. Якість освіти, що передбачає постійний моніторинг її оцінювання, також розглядається по-різному. Якість освіти, що відповідає унормованим критеріям оцінювання організації освітнього процесу в ЗВО – це один аспект, його можна номінувати як «об'єктивно-унормований». Водночас, існує оцінювання якості отриманої освіти кожною окремою особистістю. Ця оцінка містить співвідношення очікувань та отриманого результату індивідуального характеру. Наприклад, оцінка наявності знань, компетентностей, навіть здатності приймати рішення, що інколи здійснюється за рахунок технологій тестування, не може враховувати розвиток здібностей, самореалізації, пройденої траєкторії творчого зростання кожною особистістю тощо. Тут тестів недостатньо. І цей ракурс оцінювання якості освіти можна номінувати як «суб'єктивно-потребнісний».

Ще однією ознакою якісної освіти майбутнього вчителя є його налаштованість на відкриття нового, гнучкість до змін та здатність відчувати перспективу, «ауру» інновацій, що мають

¹ доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

випереджальний характер, у порівнянні з визначеними «об'єктивно-унормованими» оцінками якості освіти.

Подекуди, студент вступає до навчання, обираючи ту чи ту спеціальність, а в процесі навчання в нього виникають переоцінки цінностей, відкриваються можливості самореалізуватися в напрямку спорідненої спеціальності або спеціалізації. Такі явища нерідко спостерігаються в процесі фахової підготовки майбутніх учителів мистецького профілю, зокрема музичного мистецтва і хореографії. Серед фахових уподобань та вибору пріоритетного напрямку творчого розвитку для студентів створюються широке коло можливостей. Вступаючи до навчання і вважаючи себе майбутнім викладачем вокалу, майбутній учитель може в процесі фахового становлення змінити свої попередні уподобання та знайти можливість самореалізуватися в хоровому диригуванні; піаніст може розкрити в собі якості вокаліста; представник спортивно-бальної хореографії може захопитися народно-сценічною хореографією тощо.

Цьому сприяє організаційно-методична система підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії, яка розглядається як відкрита, враховує формальну, неформальну та інформальну форми набуття освіти. Їх особистість може отримувати поза межами університету, а також у позааудиторний час у межах позааудиторної діяльності. Така відкритість, нелінійність системи в педагогічних університетах відповідно до підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії є дещо інноваційною, вона принципово відрізняється від підготовки музикантів та хореографів в академіях мистецтв.

Для підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії розробка такої системи та перевірка її ефективності передбачала теоретичне обґрунтування та експериментальне впровадження інновацій в усі ланки фахового освітнього процесу. Узагальнення результатів такого дослідження потребувало осмислення як окремих досягнень у дисертаційних роботах, теоретичного їх аналізу та інтерпретування, так і широкої інноваційної практики, яка забезпечила формування художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії.

Мета та завдання. Мета статті полягає у висвітленні результатів наукового дослідження з проблем художньо-естетичних інновацій мистецької освіти та формування художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії

Відповідно до мети було окреслено такі завдання:

- Представити огляд наукових досліджень з проблем інновацій в освіті.
- Класифікувати актуальні напрями досліджень щодо інновацій у мистецькій освіті.
- Уточнити сутність понять: «художньо-естетичні інновації мистецької освіти», художньо-інноваційна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії.
- Окреслити критерії оцінювання якості освіти майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографів контексті художньо-естетичних інновацій та підготовки до їх застосування.
- Висвітлити методичну стратегію інноваційних технологій відповідно до художньо-ментальної підходу, який став домінуючим під час наукових розвідок.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження комплексної наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (0114U007160) здійснювалося на основі узагальнення наукових розвідок, студіювання дисертаційних робіт аспірантів та викладачів, їх теоретичної рефлексії, що охоплювали інновації в різних видах фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії, а саме: диригентсько-хорової, музично-інструментальної, вокальної, музично-теоретичної, хореографічної, художньо-історичної. Дослідження здійснювалося на засадах художньо-ментального підходу, полімодальної методології. Це дозволило вибудовувати крос-навчальні стратегії, що стумилували інтеграцію когнітивних, емоційних, рефлексійних, інтерпретаційних та інших процесуальних складників художньої творчості.

Змістовою платформою були полікультурні, поліхудожні, транскультурні, етно-національні смислові лінії. Водночас, досліджувалися, розроблялися та експериментально перевірялися принципово нові організаційно-методичні ресурси, які мали інноваційно-стратегічну спрямованість.

Застосовувалися такі методи дослідження. Теоретичні методи: аналіз, узагальнення, класифікація результатів теоретичних розвідок, моделювання – для визначення та уточнення сутності ключових понять та феноменів; теоретичне моделювання для вибору стратегій дослідницького пошуку та опрацювання критеріїв оцінювання ключових компонентів досліджуваного феномену. Емпіричні методи: узагальнення практичного організаційного досвіду, засобів педагогічного діагностування, інноваційні технології та методи крос-культурного навчання, міждисциплінарності, проектні методи – для узагальнення результатів досліджень стосовно

сформованості якісних змін у фаховій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії щодо її відповідності художньо-естетичним інноваціям мистецької освіти.

Результати дослідження. Аналіз вивчення проблеми, яку було покладено в основу комплексної наукової теми, показав, що феномен інновацій у педагогіці виник задовго до активного реформування освітньої галузі. Хоча вважається, що саме реформи стають чинником інноваційної діяльності в освіті. Відповідність змін в освіті змінам у суспільстві є відомим законом педагогіки, який переконливо себе проявляє в широкому часово-просторовому діапазоні. Проблема педагогічних інновацій (проектних, технологічних, акмеологічних та ін.) відображена в працях І. Дичківської (2012), О. Дубасенюк (2012; 2014), А. Козир (2009), Л. Рибалко (2008) та ін. Чітке визначення інноваційності дає О. Дубасенюк: «...інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому» (Дубасенюк, 2014: 12). Учена також вказує на двувимірність інновацій, на що вказує наявність «...ідеї та процесу її практичної реалізації» (Дубасенюк, 2014: 13).

В. Кремень слушно вказує на інноваційність у контексті створення наукових шкіл (В. Кремень, 2012). Дійсно, практика засвідчує, що сьогодні наука концентрується переважно у ЗВО, де створюються лабораторії, стимулюється науково-фахове зростання викладачів. Це торкається і педагогічних університетів, у яких здійснюється підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Дослідницькі процеси впливають і на якість підготовки студентів: найкращі методичні відкриття нерідко носять саме інноваційний характер.

Аналіз актуальних досліджень показав, що одним з найцікавіших, з погляду мистецької інноватики, є *художньо-комунікативний* напрям. Йому присвячено дослідження А. Зайцевої (2017), Є. Проворової (2010), О. Олексюк, Л. Бондаренко, В. Черкасов та ін. (2019), Ю. Волкової (2016). У контексті діалогу культур зазначені інновації торкаються питань організації освітнього процесу на засадах полікультури у дослідженнях Ван Яцзюнь (2017), У Іфан (2012) та ін.). Іншим напрямом інновацій є *інтерпретаційно-виконавський*. Учені з різних позицій досліджують та презентують інноваційний ракурс інтерпретації: методика формування інтерпретаційних умінь на засадах герменевтичного підходу (О. Олексюк, М. Ткач, Д. Лісун, 2013), інтерпретаційної культури в умовах нестандартних елективних курсів (М. Демір, 2016), формування здатності до художньої інтерпретації на основі операційних та творчих процесів художнього мислення, зокрема уявлень (Бай Бінь, 2014; Лі Ює, 2018). Новітні технології пролягають в обрії міждисциплінарності, зв'язку мистецтва та життя, залучення технологій художньо-виконавського синтезу, що яскраво здійснюється на основі художнього нарративу (Олексюк, Реброва, 2018) та драмагерменевтики (Олексюк, Реброва, Мікулінська, 2019).

І наступний напрям, на який варто звернути увагу, це *інноваційно-організаційний*. Нові організаційні форми активно застосовуються в мистецько-освітньому процесі, досліджуються та презентуються науковцями. Переважно – це нові форми, які стимулюють самостійність студентів, їх автономність та відповідальність, що представлено в останніх дисертаційних дослідженнях з методики музичного навчання: створення проектів, кейсів та міні-кейсів, майстер-класів, тренінгів (Грінченко, 2019; Лі Цзяці, 2018; Лю Цзя, 2017; Ло Чао, 2018; Новська, 2015).

На основі аналізу наукової літератури, узагальнення педагогічного досвіду, експериментальних досліджень було визначено сутність підготовленості майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії до художньо-естетичних інновацій, що виявляється через їхню художньо-інноваційну компетентність. Це результат цілеспрямованого залучення майбутніх фахівців до процесу опанування мистецької інноватики, що є здатністю до самостійного та педагогічно-доцільного застосування інноваційних технологій у художньо-естетичній проекції для розв'язання складних завдань мистецької освіти на основі інтеграційного підходу та міждисциплінарної стратегії діяльності.

Досліджуваний феномен було структуровано на такі компоненти: *художньо-світоглядний*, до якого входили поліхудожня, полікультурна зорієнтованість, наявність транскультурних інтенцій та художнє мислення, що оперує класичними та сучасними образами-символами, атрибутами мови мистецтва. Компонент оцінювався художньо-когнітивним критерієм; показники висвітлювали ієрархію прояву елементів, з яких складався компонент: ступінь поліхудожньої та полікультурної зорієнтованості, інтенції щодо опанування знань стосовно інших культур, здатність художнього мислення до інтеграції знань. Наступний компонент – інноваційна культура, що включала комплекс умінь організації заходів з мистецьких інновацій, мотивації щодо опанування інноваційних технологій для конкурентоспроможності на ринку праці, комунікабельність та вміння працювати в команді. Компонент оцінювався організаційно-ініціативним критерієм. Його показники: умотивованість на оволодіння уміннями здійснювати художньо-естетичні інновації, активність та ініціативність під час практичної реалізації інноваційних технологій, уміння вести діалог / полілог та застосовувати

художньо-комунікативні властивості мистецтва. Наступний компонент – художньо-інтерпретаційний, який охоплює здатність до застосування інноваційних технологій, альтернативних підходів та методів у різних видах інтерпретації творів: виконавській, педагогічній, вербальній. Оцінювався інтерпретаційно-методичним критерієм, показниками якого були: якість уявлень щодо художньої інтерпретації твору та їх адекватність, міра та доцільність застосування інноваційних технологій під час пояснень художнього образу в процесі педагогічної практики, гнучкість та мобільність щодо опанування новітніх технологій та їх екстраполяції в художньо-інтерпретаційний освітній процес. Останній компонент – досвід творчої діяльності. Він охоплював досвід, що входить до фахових компетентностей широкого діапазону: виконавських, педагогічних, методичних, дослідницьких тощо. Оцінювався творчо-особистісним критерієм. Його показниками були: міра здатності до самостійної творчості у виконавській діяльності, ступінь прояву художньо-дослідницької активності та результативності, якість та адекватність розробок інноваційно-методичного характеру під час педагогічної практики.

Дослідницькі процедури здійснювалися як викладачами кафедр, що захистили у межах наукової теми кандидатські дисертації (Волкова, 2016; Новська, 2015; Грінченко, 2019; Степанова, 2019; Толстова 2016), так і аспірантів. Практично всі теми аспірантів пов'язані з науковою програмою, її планами і становлять частину наукової теми: «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (0114U007160). Експериментальним майданчиком була лабораторія «Інновації мистецької освіти».

Узагальнюючи результати аналізу актуальних наукових досліджень у галузі інновацій мистецької освіти, було встановлено кілька дослідницьких напрямів, щодо формування якостей, відповідних до художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії. Результати пройшли апробацію та експериментальне підтвердження. Для їх класифікування було взято за основу відомі компоненти, висвітлені у документі «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.): знання, уміння, комунікації, автономність / відповідальність. Усі вони важливі та створюють певну модель якісної освіти майбутнього вчителя музичного мистецтва та хореографії. Водночас, стають орієнтирами для формування художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії та запровадження у їх фахову підготовку художньо-естетичних інновацій. Розглянемо цей аспект докладно через моделювання кластерів.

Перший кластер – знання. Відповідно до інноваційних аспектів підготовки майбутніх учителів мистецького профілю в межах цього кластеру було визначено напрям *художньо-пізнавальних інновацій*. Відповідно до цього кластеру запроваджувалися нові дисципліни, мета яких – забезпечити уявлення студентів щодо феномену інновацій у мистецько-освітній галузі. На першому освітньому рівні (бакалаври) було розроблено блок дисциплін навчального плану: «Вступ до спеціальності та інноваційні підходи», «Інноваційні підходи до змісту мистецької освіти». На практичному рівні отриманні знання втілювались у такі дисципліни, як: «Аранжування та імпровізація», «Концертмейстерський клас». Для хореографів важливим та інноваційним було введення дисциплін, що кореспондували з поліфункціональністю хореографії у соціокультурному просторі: здоров'язбережувальна, художньо-естетична, поліхудожня та міждисциплінарна (введення хореографії в складно-комбіновані види спорту, в інтегровані проекти тощо), субкультурна тощо. У цьому аспекті поширенню фахових знань сприяли такі нові дисципліни, як: «Основи хореотерапії», «Основи мистецько-дослідницької діяльності», «Етико-естетичні основи художньої культури», «Хореографічно-постановочна діяльність у спорті», «Хореографія в молодіжній субкультурі». Для другого освітнього рівня (магістр) введено також дисципліни, що розширюють знання студентів у галузі мистецької інноватики, які включено до блоку «Інформаційна мистецько-технологічна підготовка». Цей блок містить такі дисципліни: «Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі», «Практикум з інноваційних художньо-педагогічних технологій», «Основи хореографічної творчості та режисури». Зазначені дисципліни мають виключно міждисциплінарний характер, що розширяє знання студентів та готує їх до практичного здійснення міждисциплінарних досліджень.

Змістове, художньо-світоглядне розширення знань студентів здійснювалося за такими векторами: архетиповий, перетворювальний, художньо-науковий. Архетиповий охоплював знання, що показують особливості художньої свідомості в еволюції її розвитку у часово-просторовому діапазоні. Це артефакти різних культур і народів, їх інтерпретація, полікультурний, транскультурний, художньо-голографічний потенціал застосування в освітньому процесі. Перетворювальний – спрямований на засвоєння знань щодо сучасних методик, технологій, що стимулюють творчу

самореалізацію, самовираження. Науково-художній – сполучає знання щодо методів дослідження мистецьких явищ (художнього методу, стилю, форми тощо), їх педагогічного потенціалу в сучасних освітніх процесах та дослідницькі наукові методами, що застосовуються у педагогічних дослідженнях.

До інноваційних аспектів мистецької освіти відноситься феномен віртуальної естетики. Комп'ютерні технології послуговуються цим ресурсом, але не акцентують уваги на якості та відповідності законом естетики віртуального звуко-образного продукту. З одного боку, художньо-естетична підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії потребує опанування академічного мистецтва. Це є основою, класикою, без якої інновації неможливі. Відчувати якісні відхилення від стандарту, оцінити нове, можна лише опанувавши традиційне, те що перевірено протягом тривалого розвитку мистецтва, культури та мистецької освіти. Водночас, як обґрунтовує Цзяо Ін у своєму дослідженні, «..віртуальна реальність сьогодні дає новий імпульс сприйняттю і класичного мистецтва, використовуючи його в комп'ютерних іграх, арт-проектах, але вже в новому цифровому форматі» (Цзіо Ін, 2016: 20).

Отже, широким спектром знань щодо сучасних мистецьких інновацій забезпечує інтегрально-світоглядний світоглядний аспект художньо-інноваційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії.

Другий кластер – уміння. Відповідно до художньо-естетичних інновацій, уміння опрацьовуються на практикумах, які розроблено таким чином, що спонукають студентів активно та винахідливо презентувати свої досягнення, творчі міні-проекти, або створювати складні тематичні проекти, художні постанови, які стають продуктом колективної творчості та навчають студентів працювати у команді, у творчому колективі. Приклади міні проектів: «Презентації художньо-педагогічних скриньок», у межах якого студенти створюють моно-презентації за роялем. Вони виконують твори, об'єднанні художньою ідеєю та опрацьовують метод художнього нарративу (Олексюк, Реброва, 2018).

Опрацювати необхідні та сучасні інноваційні вміння дозволяли різноманітні практикуми: «Основи звукорежисури», «Практикум з інноваційних художньо-педагогічних технологій», «Практикум роботи з вокально-хоровими ансамблями», «Ритміка», «Практикум виконавсько-педагогічної інтерпретації інструментальних, вокальних та хорових творів», «Герменевтичний практикум з мистецтва», «Практикум з постановки малих форм» та ін.

У межах лабораторії «Інновації мистецької освіти» здійснювалися дослідження аспірантів, що навчалися за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання, а з 2016 року – за спеціальністю 014 Середня освіта, за спеціалізаціями «Музичне мистецтво», «Хореографія». До експериментальних досліджень залучалися студенти. Вони опановували інноваційні навички та вміння завдяки розробленим авторським методикам. Так, наприклад, у дисертації Лі Цзяці (Лі Цзяці, 2018) було опрацьовано та експериментально перевірено методику формування художньо-проективних умінь майбутніх учителів музики, що формуються на основі організаційно-інноваційного, консолідаційного та кооперативно-діяльнісного підходів.

Дослідник Ло Чао (Ло Чао, 2018) розробив авторську методику на основі технології персоніфікації. Ця технологія виявилася ефективною для формування художньо-виконавської компетентності студентів-вокалістів, зокрема такі її методи, як: художньо-педагогічна фасилітація, абстрактно-когнітивний аналіз, аксіологічно-диспозиційний аналіз, вокально-виконавська самодіагностика, актуалізація персоніфікованої драматургії, художньо-рекурсивна автореферентність тощо.

Виконання музичних, хореографічних творів потребує якісного творчо-психологічного забезпечення. Це пояснює актуальність таких якостей, як саморефлексія, самоконтроль, прагнення до самовираження. Відповідні якості також потребують сформованості певних умінь. Дослідження Грінченко (2019), Мінь Шаовой (2017), Хуань Яцянь (2018) дозволили опрацювати інноваційні методики та навчити студентів володіти відповідними вміннями. Тут ефективними стали методи-тренінги: виконавської психоакомодації; перцептивно-руховий; метод виконавської антиципації; кінестетичного праксису, вербальний психотренінг (Грінченко, 2019: 13), селфі-спостереження, рефлексійного гейм-тренінгу (Мінь Шаовой, 2017: 17); методи художньо-емоційного моделювання самовираження (концепційні матриці, самопрезентації, самопроекування, художньо-творчого портрету, художньо-виконавської інтриги тощо. Хуань Яцянь, 2018: 13).

Уміння та навички інтерпретації художніх творів важливі не лише на рівні виконавства, а й на рівні педагогічного пояснення на сприйняття творів мистецтва. Вони входять до складу художньо-герменевтичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Це аспект досліджений у дисертації Л. Степанової (Степанова, 2019). У межах комплексної наукової теми

дослідження проводилося зі студентами на 2-4 курсах та серед магістрантів під час вивчення дисциплін «Світова художня культура», «Основи дослідження і викладання художньої культури». В основі авторської методики, що забезпечила якісні результати, було покладено низку педагогічних умов, а саме: *створення освітньо-комунікативного середовища засобами інтерактивних технологій та організаційних форм*; спонування до художньо-дослідницьких дій на основі встановлення релевантності художньої виразності та смислоутворення та ін. (Степанова, 2019: 4). Дослідниця експериментально довела ефективність інноваційних методичних прийомів: *символічно-знакова репрезентація* – «переказ» художнього тексту мовою іншого виду мистецтва, здійснений на основі вербальних асоціацій, почутому у текстах різних видів мистецтва; *«метафоричний» батл* – створення аналогій на ґрунті концептуальної інтеграції метафор, мислених образів, метонимій (за Ж. Факоньє, М. Тернером); а також *проектних технологій* – розробка проекту авторського уроку за темою художньої культури, розробка start-up проектів. (Степанова, 2019: 11).

Перебіг результатів експериментальних та контрольних груп у зазначених дослідженнях засвідчив ефективність запроваджуваних дослідниками методик.

Третій кластер – комунікації. Цей аспект художньо-інноваційної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії був особливо важливий, оскільки XXI століття не дарма вважається добою комунікацій.

Під час дослідження було здійснено низку процедур. По-перше, було посилено саме методичне забезпечення освітнього процесу ІКТ, а саме: програмним комплексом Band-in-a-Box (включає Real Band і Audio Chord Wizard) з метою обробки та перекладання студентами музичного матеріалу; адаптованими комп'ютерними програмами з нотної графіки «Sibelius», «Final-8» задля відтворення нотного тексту, добору акомпанементу; комп'ютерними програма AVI MPG Splitter, яка застосовується під час ознайомлення з оперною спадщиною у відеоформаті («Історія музики», «Світова художня культура» та ін.); програмою Cakewalk Sonar (міді та аудіоредактор), які застосовуються для знайомства з модулями обробки та перетворення звуку на дисциплінах «Музична інформатика», «Основи звукорежисури»); комплектом візуально-текстових завдань (оцінювальних і навчаючих) через алгоритмізований контроль знань (за допомогою комп'ютера), розробленого на основі модифікованої програми HYPERTEST (version 1.0bugfix2 (11.03.2001).

По-друге, у межах наукової теми було здійснено низку дисертаційних досліджень з проблем художньо-комунікативного потенціалу мистецтва та його застосування в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії. Так, наприклад, у дослідженні Ю. Волкової уточняється сутність та структура художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії (Волкова, 2016). Дослідниця інтерпретує зазначений феномен як «...володіння способами виконання складних інтегрованих мистецько-фахових дій, які забезпечують продуктивну полісуб'єктну інтерактивну художню взаємодію її учасників з творами мистецтва в процесі трансляції та обміну художньою інформацією, думками, емоціями, почуттями на засадах зовнішнього й внутрішнього діалогу, у процесі сприйняття, осмислення, вербальної і виконавської інтерпретації мистецьких творів з метою творчого самовираження» (Волкова, 2016: 15). У дисертаційному дослідженні Ван Яцзюня (Ван Яцзюнь, 2018) розкривається вже сутність та структура комунікативної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання. За тлумаченням автор, це – інтегроване складнофункціональне утворення, що є гармонійним поєднанням комунікативних якостей та компетентностей, спрямованих на реалізацію комунікативної функції хорового мистецтва та диригентського виконавства в освітньому процесі на основі діалогу культур, цінностей та свідомості учасників хорового колективу. (Ван Яцзюнь, 2018: 15). А в дисертації Мен Сіана (Мен Сіан, 2019) йдеться вже про художньо-комунікативний досвід майбутніх викладачів вокалу, що складається з інтенціонального, ментального, перцептивного та інтерактивного компонентів. За визначенням дослідника, художньо-комунікативний досвід – «...особистісне утворення пролангованого характеру, що зумовлює його процесуальність і результативність в освоєнні художніх знань, опануванні емоційними реакціями та ставленням, що пов'язані зі сприйняттям мистецтва, кристалізації на їх основі ціннісних орієнтацій, умінь і практики їх застосування в різноманітних формах художньо-комунікативного процесу» (Мен Сіан, 2019: 15).

Художньо-комунікативний досвід безумовно є вищою сходинкою у розвитку художньо-комунікативної сфери особистості майбутніх учителів музичного мистецтва. Водночас, є абсолютно специфічні художньо-виконавські вміння вчителя-інтерпретатора, які пов'язані з виконавством найскладнішого у комунікативному аспекті жанру – жанру поліфонічної музики. У дослідженні Хань Ле (Хань Ле, 2019) розглянуто саме цей вид умінь. Поліфонізм мислення, уміння здійснювати

невербальний виконавський діалог / полілог, виконуючи твір на фортепіано, розвивається у на основі спеціальних методик. Пропоновані дослідницею методики можна вважати інноваційними, оскільки вона відходить від традиційного музичного стилю (бароко) для розвитку вмінь виконувати поліфонію на проєкцію різних стилів, зокрема сучасних та українських композиторів.

Педагогічні умови та методи, які було впроваджено у згаданих дослідженнях, активізували саме комунікативну сферу майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії, налаштували їх на музично-естетичні інновації освітнього художньо-комунікативного процесу.

Останній, четвертий кластер – автономність, відповідальність. Його сутність визначалася через здатність майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії до самостійної викладацької, педагогічної, виробничої, дослідницької, художньо-творчої, проєктивної діяльності.

Цілком самостійно та відповідально студенти діють в умовах соціокультурного простору. Більша кількість студентів уже працюють. Їхні досягнення в умовах неформальної освіти враховуються і під час виконання різних видів практик. Створення лабораторних проєктів, круглих столів, інтерактивних заходів, у межах яких викладачі виступають у ролі тренера, фасилітатора, або співорганізатора на паритетних началах виводить дуже ефективно студентів на саме на рівень автономності та відповідальності. Автономність розуміється як здатність діяти самостійно на принципах творчої самореалізації, водночас нести повну відповідальність за результати своєї самостійної дії.

Низка досліджень, яка спонукала до ефективності якостей зазначеного кластера, торкалася безпосередньо проблем процесу підготовки та підготовленості майбутнього вчителя до конкретних педагогічних дій в освітньому процесі зі школярами як його результату.

Ефективними, як показали дослідження, є саме проєктивні технології, технології партисипації, песроніфікації та інтегральні технології, що ґрунтуються на зв'язку художньої творчості та життєвих реаліях (Лю Цзя, 2017; Ло Чао, 2018; Лі Цзяці, 2018 та ін.).

Уміння працювати в команді творчого колективу визначались у колективних хореографічних постановках, зокрема в тих, що здійснювалися в межах державної атестації. Творчими проєктами у студентів-хореографів були постановки «Лісова пісня», «Маскарад», «Картинки з виставки» (хореографічний спектакль на музику М. Мусоргського «Картинки з виставки»), «Цифра 7» та інші.

Інтегровані авторські уроки майбутніх учителів музичного мистецтва, магістрів музичного мистецтва з дослідження художніх явищ засвідчило їх здатність самостійно поєднувати знання різних фахових та гуманітарних дисциплін у постановці творчих завдань та їх вирішенні в роботі зі школярами.

Найвищий прояв творчості та самостійності – наукові дослідження та розвідки. З огляду на специфіку підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії, їхня науково-дослідна робота набувала складного, міждисциплінарного характеру. Це і дослідження педагогічних явищ, тенденцій, закономірностей, і методичних засад підвищення певних якостей та стану підготовки школярів, студентів. Але це і дослідження самого мистецтва, зокрема його художньо-педагогічного потенціалу. Мистецтво завжди відбивало реалії життя та домінуючого типу світовідчуття у суспільстві. Багато мистецьких інновацій потребують критики, на що й націлені мистецько-педагогічні студіювання, розвідки, зокрема й студентського корпусу.

Обговорення результатів. Відповідно до узагальнення наукової думки було визначено необхідність, художньо-ментального, системного підходів до запровадження художньо-естетичних інновацій мистецької освіти в підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії. Головною, центральною ланкою цієї системи є фахова підготовка, яка здійснюється на основі принципу інтеграції виконавської майстерності, композиційно-творчої діяльності та самореалізації через опанування інноваційними методиками. Основним технологічним засобом цієї системи є вивчення фахових, зокрема виконавських дисциплін крізь призму методики їх викладання, застосування того або того виконуваного репертуару в освітньому процесі зі школярами.

Методологічним ґрунтом вибудованої системи є принцип інтеграції, врахування специфіки художньо-ментальних процесів. Методичним ґрунтом організаційно-методичної системи стають інноваційні технології (крос-фахового навчання, проєктні, акмеологічні, поліхудожні), які сприяють: поєднанню традиційних мистецьких методик, що є обов'язковими для фахових компетентностей, з новими умовами освітнього процесу; умотивованості майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії на досягнення вищого рівня фахового становлення, «акме» досягнення; конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці, зокрема мистецьких освітніх послуг. Поєднання зазначеного в єдину систему дозволило визначити сутність художньо-естетичних інновацій мистецької освіти щодо їх відповідності до інноваційних технологій. Такі технології характеризуються цілеспрямованим, спеціально організованим художньо-освітнім процесом, у

центрі якого є творча взаємодія студентів та викладачів з метою створення принципово нового художньо-естетичного продукту (проекту, заходу, кейсу тощо), якій має педагогічну ефективність та відповідність соціокультурним інноваціям у суспільстві.

Експериментальна частина дослідження включала широкий спектр діагностичних процедур, що були здійсненні в межах дисертаційних досліджень, а також цілеспрямованого охоплення певної сукупності методичного забезпечення (фрагментарного або цілісного), ефективність яких також перевірялася експериментально та підтверджувалася перебігом отриманих результатів. Розподіл досліджуваних на контрольні та експериментальні групи здійснювалося відповідно до перевірки кожної запроваджуваної методики у дисертаційних дослідженнях. Таким чином перевірялася ефективність конкретних педагогічних умов та методів. Водночас, цілісний ракурс дослідження враховував той факт, що нові дисципліни запроваджувалися для усіх студентів відповідного курсу. Результати порівнювалися лише з курсом попереднім, для якого дисципліна не запроваджувалася.

Підведення результатів теоретичних та дослідно-експериментальних досліджень дало змогу констатувати, що розроблена нелінійна, ризомна модель фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії на засадах художньо-естетичної інноватики забезпечила якість освіти майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії у цілому, та сприяло формуванню в них художньо-інноваційної компетентності. Це підтверджується численними перемогами студентів на міжнародних конкурсах (Італія, Словаччина, Угорщина, Чехія, Румунія, Молдова та ін), наукових олімпіадах, II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з Хореографії, авторськими постановками, концертними виступами та оцінками незалежних суддів.

Висновки. Наукова рефлексія сутності художньо-естетичних інновацій мистецької освіти та їх запровадження у підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії, показала, що вони зумовлені соціокультурними змінами в суспільстві та стратегією реформ в освіті. Музично-естетичні інновації виникають завдяки технологічним досягненням та відповідають культурологічному вектору потреб та уподобань різних прошарків населення; водночас, спираються на стали художньо-естетичні та національно-етнічні цінності, що складають певне художньо-ментальне середовище. Таким чином, сполучання традиційного та інноваційного є закономірним чинником розвитку мистецької освіти. В мистецько-освітньому науковому середовищі спостерігаються три напрями досліджень зазначеної проблематики: художньо-комунікативний, інтерпретаційно-виконавський та інноваційно-організаційний. Відповідно до підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і хореографії актуальним стає формування художньо-інноваційної компетентності, що на основі узагальнень наукових розвідок та мистецько-освітньої практики може бути інтерпретовано як здатність самостійно, винахідливо та педагогічно доцільно розробляти та запроваджувати в освітній та виробничий процес методи, технології, організаційні форми, які розроблені на основі художньо-естетичних інновацій та сприяють розв'язанню складних завдань мистецької освіти інтеграційного та міждисциплінарного характеру. Саме інтеграційність та міждисциплінарність стають сьогодні методологічним та організаційним ґрунтом педагогічних інновацій.

Зазначена якість може бути розглянута як складноструктуроване утворення, що складається з художньо-світоглядного компонента, компонента інноваційної культури, художньо-інтерпретаційного компонента та компонента досвіду творчої діяльності. Зазначені компоненти та усі елементи, що їх складають, формуються та набувають професійного зростання в умовах нелінійної, ризомної організаційно-методичної системи, яка базується на рівноцінному детермінованому функціонуванні чотирьох кластерів: знання, уміння, комунікативність та автономність / відповідальність.

Обґрунтування та пояснення кожного кластеру підкріплено дисертаційними дослідженнями, що відповідали науковій темі: «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (0114U007160). Отримані в процесі досліджень результати, аналіз їх перебігу засвідчив якість конкретних розроблених методик інноваційного характеру та усієї системи в цілому.

Література

Бай Біль. Формування звуко-тембральних уявлень майбутніх учителів музики в процесі фортепіанного навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова Київ, 2014. 241 с.

Ван Яцзюнь. Просторове середовище як чинник формування комунікативної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання: Збірник наук. праць*, 2017. Вип. 2(10), С. 116-125.

Волкова Ю. І. Формування художньо-комунікативних умінь майбутніх учителів музики і хореографії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2016. 20 с.

Грінченко А. М. Методика формування музично-виконавського самоконтролю майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми, 2019.

Демір М. І. Формування інтерпретаційної культури в майбутніх учителів музики в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2016.

Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., допов. Київ: Академвидав, 2012. 349 с.

Дубасенюк О. А., Сидорчук Н. Г. Дослідження проблем педагогічної акмеології у діяльності Житомирської науково-педагогічної школи. *Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: Проблеми, досвід, перспективи: Збірник наукових праць*, 2012. С. 404-413. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12857/1/31.pdf>.

Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць*. Житомир, 2014. С. 12-28. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13704/1/Дубасенюк%20О.pdf>

Зайцева А. Методична система формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 528 с

Козир А. Теорія і практика формування професійної майстерності вчителів музики в системі багаторівневої освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 43 с.

Кремень В. Г. Філософсько-освітня діяльність: інноваційні аспекти. *Становлення і розвиток науковопедагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи: зб. наук. праць*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 10–26.

Лі Цзяці. Методика формування художньо-проектних умінь майбутніх учителів музики в процесі вивчення фахових дисциплін»: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018

Лі Ює. Методика формування художньо-сміслових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Суми, 2018.

Ло Чао. Методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва засобами технології персоніфікації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2018.

Лю Цзя. Методика підготовки майбутнього викладача вокалу до інноваційно-фахової діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017.

Мен Сіан. Методика формування художньо-комунікативного досвіду майбутніх викладачів вокалу в педагогічних університетах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2019.

Мін Шаовей. Формування рефлексивних умінь майбутніх учителів музики в процесі фортепіанної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017.

Новська О. Р. Методика самопроекування фахового розвитку студентів магістратури у процесі музичного навчання в педагогічних університетах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2015.

Олексюк О. М., Ткач М. М., Лісун Д. В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті. Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка. 2013, 150 с.

Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. N 1341. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111341.html

Проворова Є. М. Комунікативна компетентність вчителя музики: теорія і технологія: Монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 180 с.

Реброва О. Є. Крос-навчальна інтеграція когнітивних процесів у виконавському досвіді майбутніх учителів хореографічних та музичних дисциплін. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Сер. 14: Вип. 22(27), 2017, С. 12–19.

Рибалко Л. С., Ястребов С. І. Акмеологічні технології як засіб професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя. *Акмеологія – наука XXI століття: розвиток професіоналізму: Матеріали другої Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2008. С. 148-151.*

Степанова Л. В. Методика формування художньо-герменевтичної компетентності магістрів музичного мистецтва та хореографії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2019.

Толстова Н. М. Формування готовності майбутніх учителів музики до фахового самовдосконалення на заняттях з постановки голосу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2019.

У Іфан. Методика підготовки майбутніх учителів музики до роботи в умовах полікультурного середовища: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2012.

Хуань Яцянь. Методика розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018.

Цзяо Ін. Методика естетичного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі навчання гри на фортепіано: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2016.

Oleksiuk, O., Bondarenko, L., Cherkasov, V., Kosinska, N. & Maievska, A. Innovative Model of Communicative Practices. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(2), 2019, 244-252. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i2.2109>.

Oleksiuk O., Rebrova, O. Conceptual Ideas of Narrative Pedagogy in Professional Formation of a Music Art Teacher. *Journal of History Culture and Art Research* 7,1. 2018. URL: <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/issue/view/33>.

Oleksiuk O., Rebrova, O., Mikulinska O. Dramatic Hermeneutics As a Perspective Technology In the Artistic Education. *Journal of History Culture and Art Research*, 3. 2019. URL: <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/index>.

Artistic and aesthetic innovations of art education used while training future teachers of Music and Choreography

Rebrova Olena²

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The article substantiates the conditionality of the quality of education regarding innovations that are caused by changes in the sociocultural space and the reform of education, which actualizes its prognostic and innovative character.

The purpose of the article is to highlight the results of scientific research on the problems of artistic and aesthetic innovations in the art education and the development of the artistic and innovative competence of future teachers of Musical Arts and Choreography.

The author has presented course and results of a comprehensive study which was carried out in the framework of the inter-department scientific theme "Methodology and methods of professional training aimed at future teachers of Musical Arts and Choreography in the context of artistic and aesthetic innovations in art education". Theoretical and empirical methods, a generalization of the analysis of pedagogical experience and the results of experimental studies were applied.

A classification of artistic and aesthetic innovations in art education has been proposed. The essence of artistic and aesthetic innovations has been explained; the essence and structure of the artistic and innovative competence of future teachers of Musical Arts and Choreography have been determined. The criteria and indicators for assessing this professional quality have been developed.

² *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chairperson of the Faculty of Musical Arts and Choreography at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"*

The complex nature of the scientific topic made it possible to attract a number of dissertation studies to the solution of the set tasks in the framework of which certain positions of the system as well as qualities, knowledge, skills and experience relevant to the artistic and innovative competence were checked. Summarizing the results of the study made it possible to establish the conformity of its organizational, methodological and content-centred components with the relevant qualification clusters: knowledge, skills, communications, autonomy and responsibility.

The obtained results are confirmed by experimental verification and an increase in the quantity and quality of the undergraduate and postgraduate students' creative achievements in competitions, contests and art festivals.

Keywords: *quality of education, artistic and aesthetic innovations, future teachers of Musical Arts and Choreography, the artistic and innovative competence.*

References

Bai, Bin. (2014). Formuvannya zvuko-tembral'nykh uyavlen' maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi fortepiannoho navchannya [Formation of sound-timbral representations of future music teachers in the process of piano teaching] *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Demir, M.I. (2016). Formuvannya interpretatsiyanoi kul'tury v maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi profesiynoyi pidhotovky [Formation of Interpretive Culture in Future Music Teachers in the Process of Vocational Training]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Dubasenyuk, O.A. (2014). Innovatsiyi v suchasniy osviti [Innovation in modern education]. *Innovatsiyi v osviti: intehratsiya nauky i praktyky – Innovations in education: integration of science and practice*. Zhytomyr, 12-28. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/13704/1/Dubasenyuk%20O.pdf> [in Ukrainian].

Dubasenyuk, O.A. & Sydorochuk, N.H. (2012). Doslidzhennya problem pedahohichnoyi akmeolohiyi u diyal'nosti Zhytomyrs'koyi naukovo-pedahohichnoyi shkoly [Research of problems of pedagogical acmeology in activity of Zhytomyr scientific-pedagogical school]. *Stanovlennya i rozvytok naukovo-pedahohichnykh shkil: Problemy, dosvid, perspektyvy – Formation and development of scientific-pedagogical schools: Problems, experience, perspectives*. pp. 404-413. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/12857/1/31.pdf>. [in Ukrainian].

Dychkiv'ska, I.M. (2012.). *Innovatsiyini pedahohichni tekhnolohiyi [Innovative pedagogical technologies]*. Kyiv [in Ukrainian].

Hrinchenko, A.M. (2019). Metodyka formuvannya muzychno-vykonavs'koho samokontrolyu maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi navchannya hry na fortepiano [Methods of formation of music-performing self-control of future music teachers in the process of learning to play the piano]. *Candidate's thesis*. Sumy: Sums'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni A.S.Makarenka [in Ukrainian].

Huang, Yatzyan. (2018). Metodyka rozvytku tvorchoho samovyrazhennya maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi vykonavs'ko-instrumental'noyi pidhotovky [Methods of development of creative expression of future music teachers in the process of instrumental preparation]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Jiao, Ying. (2016). Metodyka estetychnoho rozvytku maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v prtsesi navchannya hry na fortepiano [Methods of aesthetic development of future teachers of music art in the process of learning to play the piano]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Kozyr, A. (2009). Teoriya i praktyka formuvannya profesiynoyi maysternosti vchyteliv muzyky v systemi bahatorivnevoyi osvity [Theory and practice of forming the professional skills of music teachers in the system of multilevel education]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Kremen', V.H. (2012). Filosofo's'ko-osvitnya diyal'nist': innovatsiyini aspekty [Philosophical and educational activity: innovative aspects]. *Stanovlennya i rozvytok naukovopedahohichnykh shkil: problemy, dosvid, perspektyvy – Formation and development of scientific-pedagogical schools: problems, experience, prospects*. Zhytomyr, pp. 10-26 [in Ukrainian].

Li, Jia Qi. (2018). Metodyka formuvannya khudozhn'o-proektnykh umin' maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi vyvchennya fakhovykh dystsyplin» [Methods of formation of artistic and design skills of future music teachers in the process of studying professional disciplines]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Li, Yu. (2018). *Metodyka formuvannya khudozhn'o-smyslovykh uyavlen' maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi navchannya hry na fortepiano* [Methods of formation of artistic and semantic representations of future teachers of musical art in the process of learning the piano]. *Candidate's thesis*. Sumy: Sums'kyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A.S.Makarenka [in Ukrainian].

Liu, Jia. (2017). *Metodyka pidhotovky maybutn'oho vykladacha vokalu do innovatsiyno-fakhovoyi diyal'nosti* [Methods of preparation of future teacher of vocal for innovative-professional activity]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyi universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Luo, Chao. (2018). *Metodyka vokal'noyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva zasobamy tekhnolohiyi personifikatsiyi* [Methods of vocal training of future teachers of music art by means of personification technology]. *Candidate's thesis*. Sumy: Sums'kyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A.S.Makarenka [in Ukrainian].

Men, Xiang. (2019). *Metodyka formuvannya khudozhn'o-komunikatyvnoho dosvidu maybutnikh vykladachiv vokalu v pedahohichnykh universytetakh* [Methods of formation of artistic and communicative experience of future vocal teachers in pedagogical universities]. *Candidate's thesis*. Sumy: Sums'kyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A.S.Makarenka [in Ukrainian].

Min Shaway. (2017). *Formuvannya refleksyivnykh umin' maybutnikh uchyteliv muzyky v protsesi fortepiannoyi pidhotovky* [Formation of Reflexive Skills of Future Music Teachers in the Process of Piano Preparation]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

Novs'ka, O.R. (2015). *Metodyka samoproektuvannya fakhovoho rozvytku studentiv mahistratury u protsesi muzychnoho navchannya v pedahohichnykh universytetakh* [Methods of self-design of professional development of master's students in the process of music education in pedagogical universities]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyi universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Oleksiuk, O., Bondarenko, L., Cherkasov, V., Kosinska, N. & Maievska, A. (2019). Innovative Model of Communicative Practices. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(2), 2019, 244-252. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i2.2109>.

Oleksiuk O., Rebrova, O., Mikulinska, O. (2019). Dramatic Hermeneutics As a Perspective Technology In the Artistic Education. *Journal of History Culture and Art Research*, 3. Retrieved from: <http://kutaksam.karabuk.edu.tr/index.php/ilk/index>.

Oleksyuk, O.M., Tkach, M.M. & Lisun, D.V. (2013). *Hermenevtychnyy pidkhid u vyshchii mystets'kii osviti* [A hermeneutical approach in higher art education]. Kyiv: Kyiv's'kyi un-t im. B.Hrinchenka [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennya Natsional'noyi ramky kvalifikatsiy: Postanova Kabinetu ministriv Ukrayiny vid vid 23 lystopada 2011 r. N 1341. [On approval of the National Qualifications Framework: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 13, 2011 N 1341]. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111341.html [in Ukrainian].

Provorova, YE.M. (2010). *Komunikatyvna kompetentnist' vchytelya muzyky : teoriya i tekhnolohiya* [Communicative competence of music teacher: theory and technology]. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Rebrova, O.YE. (2017). *Kros-navchal'na intehratsiya kohnityvnykh protsesiv u vykonavs'komu dosvidi maybutnikh uchyteliv khoreohrafichnykh ta muzychnykh dystsyplin* [Cross-curricular integration of cognitive processes in the performing experience of future teachers of choreographic and music disciplines]. *Naukovyy chasopys Nats. ped. un-tu im. M.P.Drahomanova. – Scientific journal Nat. ped. to them. M.P.Dragomanov*. Avg. 14: 22 (27), 12-19 [in Ukrainian].

Rybalko, L.S. & Yastrebov, S.I. (2008). *Akmeolohichni tekhnolohiyi yak zasib profesiyno-pedahohichnoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya* [Acmeological technologies as a means of professional-pedagogical self-realization of the future teacher]. *Akmeolohiya – nauka KHKHI stolittya: rozvytok profesionalizmu: Materialy druhoyi Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi – Acmeology – Science of the 21st Century: Development of Professionalism: Proceedings of the Second International Scientific and Practical Conference*. Kyiv, 148-151 [in Ukrainian].

Stepanova. L.V. (2019). *Metodyka formuvannya khudozhn'o-hermenevtychnoyi kompetentnosti mahistriv muzychnoho mystetstva ta khoreohrafiyi* [Methods of formation of artistic and hermeneutic competence of masters of musical art and choreography]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumy: Sums'kyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A.S.Makarenka [in Ukrainian].

Tolstova, N.M. (2019). *Formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv muzyky do fakhovoho samovdoskonalennya na zanyattiyakh z postanovky holosu* [Formation of the readiness of future music

teachers for professional self-improvement in voice training]. *Candidate's thesis*. Sumy: Sums'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni A.S.Makarenka [in Ukrainian].

U, Ifan. (2012). *Metodyka pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzyky do roboty v umovakh polikul'turnoho seredovyshcha* [Methods of preparing future music teachers to work in a multicultural environment]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Volkova, YU.I. (2016). *Formuvannya khudozhn'o-komunikatyvnykh umin' maybutnikh uchyteliv muzyky i khoreohrafiyi* [Formation of artistic and communicative skills of future teachers of music and choreography]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Wang, Yajun. (2017). *Prostorove seredovyshche yak chynnyk formuvannya komunikatyvnoyi kul'tury maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi dyryhent-s'ko-khorovoho navchannya* [The spatial environment as a factor in the formation of the communicative culture of future music teachers in the course of conductor-choral training]. *Aktual'ni pytannya mystets'koyi osvity ta vykhovannya – Topical issues of art education and upbringing*. 2(10), 116-125 [in Ukrainian].

Zaytseva, A. (2017). *Metodychna systema formuvannya khudozhn'o-komunikatyvnoyi kul'tury maybutn'oho vchytelya muzyky* [Methodical system of formation of artistic and communicative culture of the future music teacher]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P.Drahomanova [in Ukrainian].

Accepted: November 04, 2019

